

ZAMONAVIY MENEJMENTNING MADANIYAT SOHASIDAGI VAZIFALARI

Orazbayeva Dilnaz Dauletbay qizi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali

“Madaniyat va san'at sohasi menejmenti” mutaxassisligi 2-kurs magistranti.

Tel. 97-509-23-93 orazbaevadilnaz03@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15675855>

Annotatsiya. Hozirgi kunda barcha mamlakatlarda va yurtimizda madaniyat va san'at sohasi boshqaruviga juda katta e'tibor qaratilmoqda. Sababi madaniyat menejmentiga yangicha bilim, yangicha ko'nikma va yangicha dunyoqarash tabora kuchaymoqda. Shuning uchun ham ushbu tezisda madaniyat sohasi menejmentining muhim vazifalari haqida fikrlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: Menejment, madaniyat, boshqaruv, innovacion jarayonlar, strategik rejalashtirish.

Abstract. Currently, in all countries and in our country, great attention is paid to the management of the sphere of culture and art. The reason is that cultural management requires new knowledge, new skills and a new outlook. That is why this thesis discusses the important tasks of cultural management.

Key words: Managament, culture, management, innovation processes, strategic planning.

Аннотация. В настоящее время во всех странах и в нашей стране большое внимание уделяется управлению сферой культуры и искусства. Причина в том, что в управлении культурой набирают силу новые знания, новые навыки и новые мировоззрения.

Поэтому в данной диссертации рассматриваются важные задачи управления культурой.

Ключевые слова: Управление, культура, управление, инновационные процессы, стратегическое планирование.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotida madaniyatning o'rni beqiyos. U inson tafakkuri, axloqi, qadriyatlar va estetik qarashlarini shakllantiruvchi kuchli omil hisoblanadi. Shu sababli madaniyat sohasida boshqaruv tizimini samarali yo'lga qo'yish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Bugungi kunda menejment tamoyillarini madaniyat tizimiga tatbiq etish orqali ijodiy muhitni rivojlantirish, milliy merosni asrash va jahon madaniy makonida faol ishtirok etish mumkin bo'lmoqda.

Menejment — bu mavjud resurslarni samarali boshqarish orqali belgilangan maqsadlarga erishish san'ati va ilmidir. Madaniyat sohasida esa bu faoliyat yanada murakkab va ijtimoiy mas'uliyatli tus oladi. Chunki bu soha insonlarning ma'naviy olamiga, axloqiy qiyofasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun madaniyat menejmenti ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy omillar bilan uzviy bog'liqdir.

Asosiy vazifalar

1. Strategik rejalashtirish

Madaniyat siyosatini shakllantirish, ustuvor yo'nalishlarni belgilash va uzoq muddatli maqsadlarni rejalashtirish boshqaruvning muhim jihatidir. Bu orqali jamiyatning madaniy rivojlanishi tizimli ravishda yo'lga qo'yiladi.

2. Tashkiliy boshqaruv

Madaniyat muassasalarining (teatrlar, muzeylar, san'at galereyalari va boshqalar) faoliyatini samarali tashkil etish menejerning asosiy vazifalaridandir. Bu jarayonda inson resurslarini to'g'ri boshqarish, ijodiy jamoalarni shakllantirish katta ahamiyat kasb etadi.

3. Resurslarni boshqarish

Madaniyat sohasi ko'p hollarda davlat byudjeti hisobidan moliyalashtiriladi. Shu bilan birga, xususiy sektor va xalqaro donorlar ishtirokini ta'minlash, grantlar va homiylik mexanizmlarini rivojlantirish ham menejment vazifalariga kiradi.

4. Innovatsion yondashuv

Texnologik taraqqiyot sharoitida madaniyat ham raqamli shaklga o'tmoqda. Virtual ko'rgazmalar, onlayn kutubxonalar, raqamli arxivlar yaratish madaniyat menejerlarining zamonaviy vazifalaridir.

5. Monitoring va baholash

Har bir madaniy loyiha yoki tadbirning ijtimoiy ta'siri, iqtisodiy samaradorligi va ommaviy qamrovi tahlil qilinishi kerak. Bu esa doimiy monitoring, baholash va hisobot tizimini talab etadi.

6. Ma'naviy tarbiya va ijtimoiy mas'uliyat

Menejment faqat tashkiliy ish emas, balki jamiyatda ma'naviyatni yuksaltirish, estetik tarbiyani shakllantirish va milliy qadriyatlarni targ'ib qilishga xizmat qilishi kerak. Shu jihatdan madaniyat menejerlari ijtimoiy yetakchi rolini bajaradi.

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida madaniyat va menejment o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik dolzarb mavzulardan biriga aylangan. Madaniyat — jamiyatning tarixiy merosi, estetik qarashlari va ijtimoiy qadriyatlarining yig'indisi bo'lsa, menejment esa bu qadriyatlarni samarali tashkil etish, saqlash va rivojlantirish vositasidir. Shu sababli zamonaviy dunyoda madaniyat sohasida samarali menejment tizimini shakllantirish nafaqat iqtisodiy, balki ma'naviy barqarorlik uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Madaniyat – bu xalqning o'ziga xosligi, milliyligining timsoli va jamiyatdagi ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi asosiy omildir. U san'at, adabiyot, urf-odatlar, me'morchilik, til va boshqa shakllarda namoyon bo'ladi. Ushbu boy merosni asrash, avloddan-avlodga yetkazish, zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirish – menejment yondashuvimiz amalga oshmaydi.

Madaniy sohalarda professional boshqaruvning yo'lga qo'yilishi quyidagi maqsadlarga xizmat qiladi:

Madaniy merosni saqlash va uni ommaga yetkazish;

Yangi avlodga estetik did va ma'naviy dunyoqarashni shakllantirish;

Ijodiy sanoatlarni rivojlantirish va iqtisodiy foyda olish.

Boshqarish so'zi inglizcha "menejment" – boshqarish so'zidan kelib chiqqan. Shu bilan birga "boshqarish" atamasi "menejment" atamasi bilan toliq sinonim bo'la olmaydi, chunki birinchisi o'zining semantik diapazonida ancha kengroqdir. Chunki u ham texnik ham biologik jarayonlarga talloqli bo'lishi mumkin.[1;9]

Menejment ilm-fan sifatida madaniyatni nafaqat boshqaradi, balki uni innovatsion rivojlanishga olib chiqadi. Boshqaruv jarayonida quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

1. Strategik rejalashtirish

Madaniy siyosatni ishlab chiqish, ustuvor yoʻnalishlarni belgilash, infratuzilmani rivojlantirish va resurslarni oqilona taqsimlash orqali madaniyat sohasini kengaytirish mumkin.

2. Innovatsiyalarni joriy etish

Madaniy faoliyatga raqamli texnologiyalarni joriy etish (masalan, virtual koʻrgazmalar, onlayn teatrlar, QR-kodli eksponatlar) madaniyatni keng auditoriyaga yetkazish imkonini beradi.

3. Marketing va PR

Madaniyat mahsulotlarini ommalashtirish, brend yaratish, auditoriya bilan samarali aloqa oʻrnatish – zamonaviy menejmentning ajralmas qismi hisoblanadi.

4. Kreativ sanoatni rivojlantirish

Menejment madaniyatni iqtisodiyotning yangi tarmogʻi — kreativ industriyaga aylantirish orqali yangi ish oʻrinlari yaratish va yoshlarni jalb qilish imkonini beradi (kino, dizayn, musiqa, moda va b.).

Madaniyatlararo menejment va xalqaro hamkorlik

Bugungi global sharoitda madaniyatlararo muloqot kuchaymoqda. Shu bois menejerlar faqat mahalliy emas, balki xalqaro madaniy tafakkurni ham tushunishga, madaniyatlararo farqlarni inobatga olgan holda ishlashga majbur. Xalqaro festivallar, madaniy almashinuv dasturlari, UNESCO kabi tashkilotlar bilan hamkorlik – bu jarayonning muhim boʻgʻinlaridir.

Madaniyat va menejment – biri maʼnaviyatni, ikkinchisi esa ushbu maʼnaviyatni rivojlantirish vositasini ifodalaydi. Ular oʻzaro uygʻunlashganda, nafaqat ijodiy yuksalish, balki ijtimoiy barqarorlik, milliy gʻurur va global tan olinuvchanlikka erishish mumkin. Bugungi kunda har bir madaniyat sohasi vakilining boshqaruv koʻnikmalariga ega boʻlishi, menejerlarning esa madaniyatga hurmat bilan yondashishi zarurdir.

Faqat shundagina madaniyat — jamiyat taraqqiyotining negiziga aylanadi.

Menejmentning madaniyat sohasidagi roli yildan-yilga ortib bormoqda. Bu sohada samarali boshqaruv tizimini yaratish orqali madaniyatni yanada rivojlantirish, yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va xalqaro maydonda Oʻzbekistonning madaniy imijini mustahkamlash mumkin. Shunday ekan, madaniyat menejerlari ijodkorlik va boshqaruv koʻnikmalarini uygʻunlashtirib, milliy madaniyat rivojiga munosib hissa qoʻshishlari zarur.

REFERENCES

1. Madaniyat va sanʼat muassasalari faoliyatini tashkil etishda innovacion yondashuvlar konferenciya toʻplami. Toshkent-2020. 9-10-betlar.
2. Fayzullayev A. "Madaniyatshunoslik asoslari". – T.: Oʻzbekiston, 2020.
3. Xodjayev M. "Menejment nazariyasi va amaliyoti". – T.: Iqtisodiyot, 2021.
4. UNESCO Cultural Report, 2023.
5. Richard L. Daft, "Management". – Cengage Learning, 2022.